

Richard Flanagan

De smalle weg naar het verre noorden

Vertaald uit het Engels door Ankie Blommesteijn
Bezige Bij Antwerpen; 392 pagina's; € 24,99.

Richard Flanagan
The Narrow Road to the Deep North
Chatto & Windus; 448 pagina's; ca. € 22,99.

FICTIE **Schrijver op de toppen van zijn kunnen roept gruwelijke periode in moderne geschiedenis op**

Tussen juni 1942 en oktober 1943 liet het Japanse leger een 415 kilometer lange spoorlijn aanleggen door Siam (Thailand) en Birma; de Birma-spoorweg, of Dodenspoorlijn, want ongeveer 16 duizend van de 60 duizend geallieerde krijgsgevangenen en 90 duizend van de 250 duizend Aziatische koelies lieten bij de aanleg het leven.

Onder de gevangenen bevond zich de vader van de Australische schrijver Richard Flanagan. In zijn nieuwe roman *The Narrow Road to the Deep North*, in vertaling verschenen als *De smalle weg naar het verre noorden*, heeft Flanagan zich laten inspireren door zijn vaders ervaringen.

Hoofdpersoon is de arts Dorrigo Evans. Tijdens zijn krijgsgevangenschap staat hij, in de rang van kolonel, aan het hoofd van ongeveer duizend merendeels Australische krijgsgevangenen die aan de spoorlijn moeten werken. Hij is een charismatische, integere en evenwichtige leidersfiguur, die zelfs door de Japanners wordt gerespecteerd en bij zijn mannen bekend staat als 'Big Fella' ('Grote Kerel').

Na de oorlog wordt er een documentaire

gemaakt over zijn heroïsche rol bij de aanleg van de Dodenspoorlijn en wordt hij een nationale beroemdheid. Zijn medische carrière verloopt uiterst voorspoedig, al heeft dat meer te maken met zijn heldenstatus dan zijn soms twijfelachtige medische handelingen.

Al vroeg in de roman blijkt Dorrigo een getourmenteerde figuur te zijn. De precisie aard en oorzaak van zijn geestelijke verscheurdheid komt uiteindelijk pas in de laatste bladzijden, volledig aan de oppervlakte.

Behalve met Evans maken we kennis met een groot aantal Australische krijgsgevangenen, bijna allen voorzien van bijnamen als Darky Gardiner, Rooster MacNiece, Chum Fahey, Sheephead Morton en Lizard Brancusi (de Nederlandse vertalingen als Zwartje Gardiner, Haan MacNiece, Maatje Fahey et cetera klinken onvermijdelijk knulliger). Flanagan laat de lezer afdalen in de ziel van deze personages en schetst trefzekere en dikwijls schrijnende portretten van mensen die op de rand van leven en dood een weg zoeken tussen kameraadschap en de eigen overleving.

Bovendien heeft Flanagan de moed gehad ons ook toegang te geven tot de zielen van de Japanse overheersers, waarbij met name de portretten van de sadistische kampcommandant Nakamura en de door de Japanners geminachte Koreaanse bewaker Choi Sang-min uitgesproken indrukwekkend zijn.

Beiden verklaren zich volkomen onschuldig aan welke vorm van oorlogsmisdaden ook en doen dat – binnen hun ethische en culturele referentiekader – op een manier die tegelijkertijd geloofwaardig en afschuwwekkend is.

De lange weg naar het verre noorden barst bijna uit zijn voegen van de meeslepende passages – tijdens de oorlog, daarvoor en daarna. De pagina's gewijd aan Nakamura, die in het ontredde Tokio van na de Japanse overgave aan rechtsvervolging probeert te ontsnappen, zijn even zoveel literaire mokerslagen.

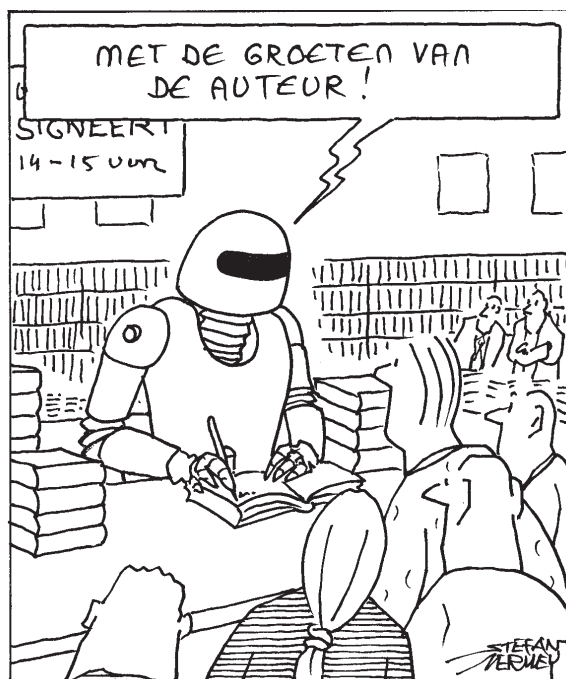
Het indrukwekkendste tafereel, bijna hallucinatoir, speelt zich af in het hart van de roman, als Evans onder onmogelijke omstandigheden een gangreneus been probeert af te zetten om zo een zekere dood te voorkomen. Tegelijkertijd is zijn aanwezigheid nodig om het leven van

De Birma-spoorlijn loopt dwars door de Rangoon in Birma.

Darky Gardiner te redden, die door de kampbewaking ten onrechte van werkontduiking wordt beschuldigd. Maar ook Big Fella kan maar op een plaats tegelijk zijn.

De smalle weg naar het verre noorden, een titel die verwijst naar de Dodenspoorlijn, maar ook naar het beroemde, gelijknamige 17de-eeuwse reisverslag van de Japanse dichter Matsuo Basho, is zowel een

STEFAN VERWEY

jungle van Bangkok in Thailand naar
Foto Richard Crampton

borend onderzoek naar morele zelfrechtvaardiging en justitiële willekeur als een krachtige evocatie van een gruwelijke periode in de moderne geschiedenis. Het werk van een schrijver op de toppen van zijn kunnen, die aanstaande dinsdag best eens zou kunnen worden bekroond met de Man Booker Prize. Geheel terecht.

Hans Bouman

FICTIE *Het leven van een groep asielzoekers rond de IJssel kabbelt voort in nieuwe Abdolah*

Dille tussen de billen!', luidde het advies van Rosalien uut Drost. Begin jaren negentig vertolkte Kees van Kooten de rol van Rosalien. Zij was de gehaaide tegenvoeter van Berendien uut Wisp. Berendien op haar beurt was een persiflage van Wim de Bie op de bejaarde kruidenvrouw Klazien uut Zalk die destijds wekelijks haar geneeskrachtige tips presenteerde op televisie.

Opmerkelijk dat in de nieuwe roman van Kader Abdolah juist de woorden van Rosalien in de mond worden gelegd van Klazien uit Zalk. De kruidenvrouw, die in 1997 overleed, speelt een prominente bijrol in *Papegaai vlog over de IJssel*.

Abdolah, die in 1988 vanuit Iran naar Nederland vluchtte, beschrijft in zijn roman de wederwaardigheden van een groep asielzoekers. Afkomstig uit landen als Syrië, Egypte en Iran vestigen zij zich in een aantal dorpen aan de IJssel. Onder hen is Memed. Hij en zijn doodzieke dochtertje krijgen een woning toegewezen in Zalk, waar zij de buurtjes worden van Klazien.

Het zijn de late jaren tachtig. De houding van de Nederlanders ten opzichte van de nieuwkomers is welwillend. Memed wordt automonteur. Ook de andere vluchtelingen vinden hun weg al blijft het behelpen in die vreemde cultuur. Een enkeling leert Nederlands, sommigen vinden een baantje, en weer anderen merken dat ze eeuwig heimwee houden en klitten bijeen in een cafeetje vlak bij de rivier. De kastelein vreest dat z'n nering een theehuis zal worden. Maar zo'n vaart loopt het niet. Zo is de teneur binnen de hele roman; eventjes boezemt iets angst in, maar daarna kabbelt het weer voort, gemoedelijk, gelaten soms, maar zonder extreme beroering.

Om een voorbeeld te geven: een van de nieuwkomers, Pari, wordt door haar ex-echtgenoot neergestoken en belandt in een langdurig coma. Toch ontwaakt ze daaruit. Ze krabbelt open neemt haar plaats weer in tussen de autochtonen. Naarmate de tijd vordert, er verstrijkt zeker twintig jaar, worden de problemen heftiger. De

Twin Towers worden doorboord, Pim Fortuyn wordt neergeschoten, Theo van Gogh omgebracht, een Hirs Ali-achtige trekt zich terug uit de politiek. Abdolah benoemt het allemaal, maar ondertussen stroomt het leven in het oosten des lands gelijk de IJssel kalmpjes verder. Het is alsof Abdolah zeggen wil dat er weinig aan de hand is. Problemen zijn er niet of ze worden opgelost. En gezien het enthousiasme waarmee allochtonen en autochtonen zich mengen is er maar een conclusie mogelijk: alle mensen zijn gelijk, alles ééne moerskont.

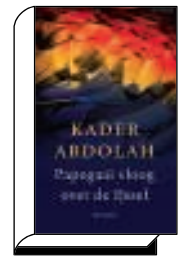
Daarmee heeft deze roman het hart ontegenzeggelijk op de juiste plaats, maar is het niet ook wat naïef? En iets anders: ontdoet de schrijver zijn roman niet van slagkracht door alles zo glad te strijken? Een onderwerp als migratie en (gebrekkige) integratie mag het effect hebben van een mokerslag.

Van enig drama is nauwelijks een spoor, om over het multiculturele drama maar te zwijgen

Tamelijk spanningloos gaat Abdolah verder. Van enig drama nauwelijks een spoor, om over het multiculturele drama maar te zwijgen. De ramp die Paul Scheffer in zijn roemruchte essay beschreef, ligt nagenoeg buiten ieders blikveld. De personages zeggen wel dat Nederland verandert, maar grote consequenties heeft het niet. Gemengde stelletjes fluisteren elkaar nog altijd zoete woorden toe, in Abdolahs houterige zinnen en dito vergelijkingen: 'Ik wil dat je voor me bent als een huis waarnaar ik steeds terug mag keren.' Het is zijn handelsmerk.

Met *Papegaai vlog over de IJssel* laat Kader Abdolah zich opnieuw kennen als een matig stilist, en als een weinig scherpe observator. Zijn (gewild) positieve kijk op de wereld zit het schrijverschap bovendien in de weg. Jammer.

Daniëlle Serdijn

Kader Abdolah

Papegaai vlog over de IJssel

★★★★

Prometheus;

447 pagina's; €19,95.